

Motion till riksdagen

1988/89:Fö435

av Kent Carlsson (s)

Rätt för värnpliktiga skyddsassistenter att stoppa övningar

Olyckorna bland de värnpliktiga har länge varit ett problem. Under vissa perioder har man med olika metoder lyckats nedbringa olycksfrekvensen inom begränsade områden av verksamheten, men grundproblemet har alltid kvarstått; det är stor risk att de värnpliktiga råkar illa ut under sin utbildning.

Anledningen till att värnplikten är riskfylld är att en utbildning som omfattar användning av såväl skarpa vapen som riktiga sprängmedel och övningar under svåra fysiska omständigheter för med sig risker.

Det kan dock inte vara rimligt att utbildningen sker på ett sådant vis att de värnpliktiga riskerar livet eller blir svårt handikappade för resten av livet.

Inom resten av det svenska samhället har man under lång tid tillämpat lagar på arbetsmarknaden som i viss mån garanterar arbetstagarnas säkerhet. Tack vare arbetsmiljölagstiftningen har skyddskommittéer tillsatts, skyddsombud utsetts och utbildats och stora ansträngningar gjorts för att förbättra arbetsmiljön. Delvis har dessa åtgärder även kommit de värnpliktiga till gagn; dels genom att det anställda befälet omfattats av dessa lagar och påverkat myndighetsledningarna i en i detta sammanhang rätt riktning; dels genom att de värnpliktiga själva erbjudits en roll i skyddsarbetet genom att de fått utse så kallade skyddsassistenter. Dessa skyddsassistenter har haft en roll som i mycket liknat skyddsombudens. De har dock undantagits från mycket centrala formella möjligheter till påverkan. För det första har de inte ordinarie representation i skyddskommittéerna vid förbanden utan sitter på sammanträden som adjungerade ledamöter. För det andra utbildas de inte i samma utsträckning som sina anställda kollegor utan får endast 16 timmars utbildning för att sköta sina åligganden. För det tredje har de heller inte fått s.k. stopprätt, d.v.s. rätten att stoppa övningar som kan vara farliga för individen/den värnpliktige.

Argumenten för att inte ge skyddsassistenter denna stopprätt har varierat under åren. Tre argument har dock förts fram som de viktigaste.

För det första har man inte tillerkänt de värnpliktiga förtroende att hantera detta de facto mycket effektiva instrument. Ett sådant resonemang är egentligen mycket märkligt. Det är faktiskt samma argument som arbetsgivarna använde i de förhandlingar som resulterade i den nu gällande arbetsmiljölagstiftningen på det civila området. Med ett sådant resonemang i bakgrunden är det mycket märkligt att man överhuvudtaget anser de värnpliktiga kapabla att bära vapen, jaga u-båtar, bevaka mobiliseringsförråd, med flera uppgifter som svenska värnpliktiga faktiskt dagligen utför. Dessutom ska oron för att rätten missbrukas inte överdrivas eftersom även

de värnpliktiga skyddsassistenterna skulle omfattas av de lagar som redan i dag reglerar missbruk av denna rätt.

För det andra har man hävdats att de värnpliktiga redan har stopprätt varför det är onödigt att skriva in det i lagen. Detta stämmer inte. Vad de värnpliktiga i dag har är en s.k. avbrottsrätt som i praktiken innebär möjligheten att skrika "Eld upphör!" på skjutbanan om någon skulle dyka upp i skottlinjen. Det innefattar inte de bestämmelser i arbetsmiljölagen som innebär att stopprätten endast kan upphävas av yrkesinspektionen efter en genomgång av arbetsmiljösituationen.

För det tredje har det avslutningsvis hävdats att det är onödigt att ge de värnpliktiga stopprätt eftersom befälet redan har det. Bristen i detta resonemang är att de anställdas arbetsmiljö inte i alla sammanhang är densamma som de värnpliktigas. Det anställda skyddsombudet, som för övrigt oftast är kompaniadjutant eller motsvarande och alltså mest sitter på kompaniexpeditionen, ser därför inte alltid någon anledning att ingripa med sin stopprätt i de fall det av de värnpliktiga anses påkallat.

Sammanfattningsvis innebär detta att för att få till stånd en minskning av olyckorna bland värnpliktiga måste även de värnpliktiga skyddsassistenterna få den stopprätt som i övriga samhället sedan länge anses som självklar.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de värnpliktiga skyddsassistenternas rätt att få använda sig av den s.k. stopprätten.

Stockholm den 25 januari 1989

Kent Carlsson (s)